

Innehåll

1. Parter och domslut	3
1.1 Sorena Jamshad	3
1.2 Petra Lindhe	5
1.3 Helena Winter	6
2. Yrkanden	8
2.1 Stämningsansökan, aktbilaga 11, 2022-04-13, åtalspunkt 1	8
2.2 Skadestånd	8
3. Domskal	10
3.1 Bakgrund	10
3.2 Åtal och skadeståndstalan	10
3.2.1 Åklagaren	10
3.2.2 Målsäganden	11
3.3 De åtalades inställning	11
3.3.1 Helena Winter och Petra Lindhe	11
3.3.2 Sorena Jamshad	11
3.4 Utredning	11
3.5 Tingsrättens skäl	12
3.5.1 Skuld	12
Utgångspunkter för tingsrättens prövning	12
Frågan om den skriftliga erinran lämnades för uppgifter till media	13
Bedömning av var och en av de åtalades medverkan i ingripandet	17

Detta är en avskrift av en elektronisk originalhandling.

Postadress

Box 940
191 29 Sollentuna

Besöksadress

Tingsvägen 11
Sollentuna

Expeditionstid

måndag - fredag
08:00-16:30

Telefon

08-561 695 00

E-post

attunda.tingsratt@dom.se

Webb

www.attundatingsratt.domstol.se

Frågan om erinran utgör en disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd	18
Sammanfattning och slutsats	20
3.5.2 Påföljd	20
3.5.3 Skadestånd	20
De skadeståndsrättsliga frågorna i målet	20
Frågan om brottet i sig kan medföra skadeståndsskyldighet	21
Frågan om brottet berättigar till kränkningssersättning	21
Frågan om personlig skadeståndsskyldighet	22
3.5.4 Övriga frågor	23
4. Rätten	24
5. Överklagandeinformation	24

1. Parter och domslut

1.1 Sorena Jamshad

Parter

Tilltalad

SORENA Jamshad, 19850226-0857
Nämndemansgatan 25 Lgh 1303, 170 66 Solna

Offentlig försvarare

Advokat Louise Gunvén
KRIM advokater HB
Box 377, 101 27 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Anette Fassel
Åklagarmyndigheten
Norrororts åklagarkammare i Stockholm
Box 950, 191 29 Sollentuna

Målsägande (part)

STINE Christophersen, 19780405-9264
Bråvallagatan 1 Lgh 1005, 113 36 Stockholm

Målsägandebiträde

Biträdande jurist Nathalie Salazar Lundqvist
c/o Juristhuset, Advokatfirman Sjöström AB, Box 2106, 103 13 Stockholm

Domslut

Brott som Sorena Jamshad döms för

Brott mot lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 4 § 1 st 2 p och 6 § lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 2020-06-18, Danderyd

Påföljd

80 dagsböter om 380 kr (30 400 kr)

Skadestånd

Stine Christophersens begäran om skadestånd avslås.

Brottsofferfond

Sorena Jamshad ska betala en avgift till brottsofferfonden på 800 kr.

Ersättning och återbetalning

Staten ska stå för kostnaderna för målsägandebiträdet.

Sorena Jamshad ska betala tillbaka 30 000 kr av försvararkostnaderna till staten.

Louise Gunvén får ersättning av staten med 88 645 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 62 006 kr arbete
- 8 910 kr tidsspillan
- 17 729 kr mervärdesskatt

Nathalie Salazar Lundqvist får ersättning av staten med 54 680 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 39 655 kr arbete
- 3 960 kr tidsspillan
- 129 kr utlägg
- 10 936 kr mervärdesskatt

1.2 Petra Lindhe

Parter

Tilltalad

PETRA Lisbeth Lindhe, 19850615-3504
Primusgatan 58 Lgh 1602, 112 67 Stockholm

Offentlig försvarare

Chefsjurist Sara Kullgren
c/o Ledarna Sveriges chefsorganisation, Box 12069, 102 22 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Anette Fassel
Åklagarmyndigheten
Norrororts åklagarkammare i Stockholm
Box 950, 191 29 Sollentuna

Målsägande (part)

STINE Christophersen, 19780405-9264
Bråvallagatan 1 Lgh 1005, 113 36 Stockholm

Målsägandebiträde

Biträdande jurist Nathalie Salazar Lundqvist
c/o Juristhuset, Advokatfirman Sjöström AB, Box 2106, 103 13 Stockholm

Domslut

Åtal som Petra Lindhe frikänns från

Brott mot lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 4 § 1 st 2 p och 6 § lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 2020-06-18, Danderyd

Skadestånd

Stine Christophersens begäran om skadestånd avslås.

Ersättning och återbetalning

För beslut om ersättning till den offentliga försvararen, se domslutet för Helena Winter.
För beslut om ersättning till målsägandebiträdet, se domslutet för Sorena Jamshad.

1.3 Helena Winter

Parter

Tilltalad

Eva HELENA Winter, 19640331-1365
Lövhagsvägen 3, 186 94 Vallentuna

Offentlig försvarare

Chefsjurist Sara Kullgren
c/o Ledarna Sveriges chefsorganisation, Box 12069 , 102 22 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Anette Fassel
Åklagarmyndigheten
Norrorsts åklagarkammare i Stockholm
Box 950, 191 29 Sollentuna

Målsägande (part)

STINE Christophersen, 19780405-9264
Bråvallagatan 1 Lgh 1005, 113 36 Stockholm

Målsägandebiträde

Biträdande jurist Nathalie Salazar Lundqvist
c/o Juristhuset, Advokatfirman Sjöström AB, Box 2106, 103 13 Stockholm

Domslut

Brott som Helena Winter döms för

Brott mot lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 4 § 1 st 2 p och 6 § lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 2020-06-18, Danderyd

Påföljd

80 dagsböter om 980 kr (78 400 kr)

Skadestånd

Stine Christophersens begäran om skadestånd avslås.

Brottsofferfond

Helena Winter ska betala en avgift till brottsofferfonden på 800 kr.

Ersättning och återbetalning

Helena Winter ska betala tillbaka 28 840 kr av kostnaderna till staten.

Staten ska stå för resterande del av försvararkostnaderna.

Sara Kullgren får ersättning av staten med 57 680 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 57 680 kr arbete

För beslut om ersättning till målsägandebiträdet, se domslutet för Sorena Jamshad.

2. Yrkanden

2.1 Stämningsansökan, aktbilaga 11, 2022-04-13, åtalspunkt 1

Brott mot lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 4 § 1 st 2 p och 6 § lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 2020-06-18, Danderyd, Petra Lindhe

Brott mot lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 4 § 1 st 2 p och 6 § lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 2020-06-18, Danderyd, Sorena Jamshad

Brott mot lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 4 § 1 st 2 p och 6 § lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter, 2020-06-18, Danderyd, Helena Winter

Gärningsbeskrivning

BROTT MOT LAGEN OM MEDDELARSKYDD I VISSA ENSKILDA VERKSAMHETER (Sorena Jamshad, Petra Lindhe och Helena Winter) (5000-K512944-21)

Petra Lindhe, Helena Winter och Sorena Jamshad har tillsammans och i samförstånd, i strid med Stine Christophersens rätt att bruka sin yttrandefrihet, ingripit mot Stine Christophersen då hon i media påtalat av henne upplevda brister i företaget Attendos verksamhet inom vård- och omsorgsboende genom att meddela Stine Christophersen en skriftlig erinran som är att jämställa med en disciplinpåföljd eller liknande påföljd.

Det hände den 18 juni 2020 på Vendevägen, Danderyds kommun.

Sorena Jamshad, Helena Winter och Petra Lindhe begick gärningen med uppsåt.

2.2 Skadestånd

Stine Christophersen har begärt att Petra Lindhe ska betala skadestånd med 20 000 kr. Beloppet avser kränkning. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 18 juni 2020 tills betalning sker.

Det har också begärts att beloppet ska betalas solidariskt med Helena Winter och Sorena Jamshad.

Stine Christophersen har begärt att Helena Winter ska betala skadestånd med 20 000 kr. Beloppet avser kränkning. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 18 juni 2020 tills betalning sker.

Det har också begärts att beloppet ska betalas solidariskt med Petra Lindhe och Sorena Jamshad.

Stine Christophersen har begärt att Sorena Jamshad ska betala skadestånd med 20 000 kr. Beloppet avser kränkning. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 18 juni 2020 tills betalning sker.

Det har också begärts att beloppet ska betalas solidariskt med Helena Winter och Petra Lindhe.

3. Domskäl

3.1 Bakgrund

Företaget Attendo bedriver verksamhet i Norden inom vård och omsorg. Attendo driver äldre- och omsorgsboendet Attendo Sabbatsbergsbyn på uppdrag av Stockholms kommun. Målsäganden Stine Christophersen arbetade som vårdbiträde på Sabbatsbergsbyn under våren 2020, när Coronapandemin nyligen hade kommit till Sverige. Petra Lindhe arbetade som verksamhetschef på Sabbatsbergsbyn och var Stine Christophersens närmaste chef. Helena Winter var regionchef inom Attendo och Petra Lindhes närmaste chef. Sorena Jamshad arbetade som HR-specialist inom Attendos centrala HR-grupp.

Målet gäller om Helena Winter, Petra Lindhe och Sorena Jamshad har begått brott mot lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter. Den lagen tillkom 2017 mot bakgrund av att alltmer offentligt finansierad verksamhet inom välfärdssektorn bedrivs i privat regi. Genom lagen har bl.a. anställda i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom vård, skola och omsorg – och som till någon del är offentligt finansierad – samma rätt som offentligt anställda att lämna uppgifter om verksamheten till medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen (främst radio, tv och tidningar).

Lagen garanterar således ett s.k. meddelarskydd för anställda inom aktuell verksamhet. I lagen finns ett efterforsknings- och repressalieförbud för verksamhetsutövaren. Repressalieförbudet innebär att verksamhetsutövaren inte får ingripa mot den som lämnat uppgifter till medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Repressalieförbudet är delvis straffsanktionerat. För straffbarhet krävs bl.a. att ingripandet sker genom en disciplinpåföljd eller likande åtgärd.

Enligt åklagaren har de tre åtalade begått brott mot repressalieförbudet genom att meddela Stine Christophersen en skriftlig erinran vid ett möte den 18 juni 2020. Åklagaren har påstått att erinran lämnades på grund av vissa kritiska uttalanden som Stine Christophersen gjort i tidningen Expressen om hur smittskyddsfrågorna hanterades på äldreboendet under pandemin. De åtalade har förnekat brott och bl.a. invänt att erinran inte alls lämnats av denna anledning och inte heller utgjort någon disciplinpåföljd eller liknande åtgärd.

3.2 Åtal och skadeståndstalan

3.2.1 Åklagaren

Som har framgått har åklagaren yrkat att Petra Lindhe, Helena Winter och Sorena Jamshad ska dömas för *brott mot lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter* (4 § första stycket 2 och 6 § lagen [2017:151] om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter) enligt följande gärningsbeskrivning.

Petra Lindhe, Helena Winter och Sorena Jamshad har tillsammans och i samförstånd, i strid med Stine Christophersens rätt att bruka sin yttrandefrihet, ingripit mot Stine Christophersen då hon i media påtalat av henne upplevda brister i företaget Attendos verksamhet inom vård- och omsorgsboende genom att meddela Stine Christophersen en skriftlig erinran som är att jämställa med en disciplinpåföljd eller liknande påföljd.

Det hände den 18 juni 2020 på Vendevägen, Danderyds kommun. Sorena Jamshad, Helena Winter och Petra Lindhe begick gärningen med uppsåt.

Åklagaren har vid förhandlingen förtydligat att åtalet enbart syftar på uppgifter som Stine Christophersen ska ha lämnat till tidningen Expressen och att det således är denna tidning som avses med ordet media i åtalet.

3.2.2 Målsäganden

Målsäganden Stine Christophersen har biträtt åtalet och yrkat att Petra Lindhe, Helena Winter och Sorena Jamshad solidariskt med varandra ska betala 20 000 kr i skadestånd och ränta enligt 6 § räntelagen från den 18 juni 2020. Beloppet avser kränkning på grund av brott enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen.

3.3 De åtalades inställning

3.3.1 Helena Winter och Petra Lindhe

Helena Winter och Petra Lindhe har förnekat brott. De har gjort gällande att den skriftliga erinran inte är en disciplinpåföljd eller likande åtgärd, varför den inte heller omfattas av straffbestämmelsen. De har vidare gjort gällande att ingen av dem har fattat beslut om eller lämnat den skriftliga erinran till Stine Christophersen. Dessutom har de gjort gällande att Stine Christophersen enbart fått erinran för vissa osanna uppgifter om en annan anställd som lämnats på Youtube, vilket inte är sådan media som omfattas av straffbestämmelsen.

Helena Winter och Petra Lindhe har motsatt sig att betala skadestånd och de har inte heller godtagit några belopp som skäliga i och för sig. Förutom att de bestritt skadeståndsskyldighet med hänvisning till sin inställning i skuldfrågan har de framfört en rad andra invändningar mot kravet som tingsrätten återkommer till, om det blir aktuellt.

3.3.2 Sorena Jamshad

Sorena Jamshad har förnekat brott. Han har gjort gällande att han inte ingripit mot Stine Christophersen utan att han endast närvarat vid samtal och lämnat över en skriftlig erinran. Han har också gjort gällande att den aktuella skriftliga erinran inte är en disciplinpåföljd eller likande åtgärd, varför den inte omfattas av straffbestämmelsen. Liksom de båda andra åtalade har han även gjort gällande att Stine Christophersen enbart har fått erinran för osanna uppgifter om en annan anställd som hon ska ha lämnat på Youtube, vilket inte är sådan media som omfattas av straffbestämmelsen. Han har slutligen invänt att han saknat uppsåt till gärningen och att han inte begått någon brottslig gärning tillsammans och i samförstånd med Helena Winter och Petra Lindhe.

Sorena Jamshad har också motsatt sig att betala skadestånd och han har inte heller godtagit något belopp som skäligt i sig. Förutom att han bestritt skadeståndsskyldighet med hänvisning till sin inställning i skuldfrågan har han framfört en rad andra invändningar mot kravet som tingsrätten återkommer till, om det blir aktuellt.

3.4 Utredning

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat ett dokument benämnt skriftlig erinran samt den sms-konversation som föregick mötet den 18 juni 2020. Åklagaren har vidare åberopat en ljudinspelning från mötet.

Åklagaren har därtill läst upp och åberopat den artikel i Expressen där Stine Christophersen uttalat sig om verksamheten på Sabbatsbergsbyn. Åklagaren har också spelat upp en film som Stine Christophersen har lagt upp på Youtube.

Petra Lindhe, Helena Winter och Sorena Jamshad har hörts över åtalet. På åklagarens begäran har förhör hållits med Stine Christophersen.

Stine Christophersen har åberopat samma bevisning som åklagaren.

På Sorena Jamshads begäran har vittnet Carina Andersson hörts. När de aktuella händelserna ägde rum var Carina Andersson HR-chef på Attendo.

3.5 Tingsrättens skäl

3.5.1 Skuld

Utgångspunkter för tingsrättens prövning

Lagen om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter (fortsättningsvis lagen om meddelarskydd) gäller i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom skola, vård och omsorg som till någon del är offentligt finansierad. Lagen ger lagen de anställda – och en del andra som deltar i sådana verksamheter – skydd mot efterforskning och ingripanden från verksamhetsutövarens sida i de fall de lämnar uppgifter om verksamheten för offentliggörande i medier. Förutsättningen är dock att aktuella medier omfattas av tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen (se 1 och 2 §§ lagen om meddelarskydd).

Repressalieförbudet finns i 4 § första stycket 2 lagen om meddelarskydd. Där föreskrivs bl.a. att i förhållandet mellan verksamhetsutövaren och anställda gäller – i fråga om uppgifter om verksamheten – detsamma som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen om förbud mot att ingripa mot bruk eller missbruk av tryckfriheten eller yttrandefriheten. Enligt lagens förarbeten är det inte bara de legala företrädarna för verksamheten som omfattas av begreppet *verksamhetsutövare*. Med verksamhetsutövare avses var och en som kan sägas företräda verksamheten och agera på verksamhetsutövarens vägnar i förhållande till den som utsätts för efterforskning eller repressalier (se prop. 2016/17:31 s. 58).

Med begreppet *ingripa* avses att vidta någon form av negativ åtgärd. Varje åtgärd som medför negativa konsekvenser för den enskilde och som grundar sig på dennes medverkan i grundlagsskyddade medier är otillåten. Det kan röra sig om exempelvis avsked, uppsägning, disciplinpåföljd, framtagna av arbetsuppgifter, utebliven löneförhöjning, tillrättavisningar och utfrysning (se a.prop. s. 59).

Den som uppsåtligen ingriper i strid med repressalieförbudet döms, om åtgärden utgör avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd, till böter eller fängelse i högst ett år (6 § lagen om meddelarskydd).

Tingsrätten kan först konstatera att lagen om meddelarskydd är tillämplig på Attendos verksamhet vid Sabbatsbergsbyn. Stine Christophersen har såsom anställd på Sabbatsbergsbyn därmed haft ett skydd mot att verksamhetsutövare på Attendo ingriper mot henne för uttalanden om verksamheten som hon

har gjort i medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Vissa typer av sådana ingripanden – men inte alla – är alltså straffbelagda enligt 6 § lagen om meddelarskydd.

Tingsrätten kan vidare konstatera att var och en av de tre åtalade i förhållande till Stine Christophersen – vid det möte där hon fick sin skriftliga erinran – kan sägas ha företrätt verksamheten och mer eller mindre agerat på verksamhetsutövarens vägnar. De har alla tre haft en sådan position i förhållande till Stine Christophersen att de i och för sig kan begå brott mot repressalieförbudet.

Tingsrätten kommer med dessa utgångspunkter nu först att pröva om den erinran som Stine Christophersen fick lämnades för uttalanden om Attendos verksamhet som hon gjort i tidningen Expressen. Tingsrätten kommer då gå närmare in på händelseförloppet inför mötet och hur det gick till när den skriftliga erinran lämnades. Skulle det vara så att erinran gjordes för uppgifter som lämnats på Youtube kan inte förfarandet vara brottsligt enligt den aktuella bestämmelsen.

Om tingsrätten kommer fram att erinran lämnats för uppgifter till Expressen får tingsrätten gå vidare och pröva om detta är att bedöma som ett ingripande och i vilken mån var och en av de åtalade deltog i ingripandet.

Skulle tingsrätten komma fram till att erinran lämnats för uttalanden i Expressen – och om en eller flera av de åtalade har ingripit mot Stine Christophersen – kommer tingsrätten därefter att pröva om erinran utgör en disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd enligt straffbestämmelsen i 6 § lagen om meddelarskydd.

Som i alla brottmål är det åklagaren som har den fulla bevisbördan för att den åtalade begått den aktuella gärningen och att denne agerat enligt brottsrekvisiten. Kravet på bevisningen för en fällande dom brukar ofta beskrivas med att den åtalades skuld ska vara ställd utom rimligt tvivel (se bl.a. rättsfallet NJA 2017 s. 702).

Frågan om den skriftliga erinran lämnades för uppgifter till media

Händelserna som är relevanta i målet ägde alltså rum våren och sommaren 2020, dvs. en tid efter att coronapandemin hade brutit ut.

Av utredningen framgår att Stine Christophersen under våren 2020 hade synpunkter på vilka smittskyddsåtgärder som vidtogs på äldreboendet Sabbatsbergsbyn och på vilken information som lämnades till anhöriga på äldreboendets hemsida. Hon hade en del kontakt med sin närmaste chef Petra Lindhe och även telefonsamtal med regionchefen Helena Winter om detta. Det har framkommit att hon även sökte upp Attendos VD på huvudkontoret, men att något möte dem emellan inte kom till stånd.

Den 6 maj 2020 lade Stine Christophersen upp en video på Youtube. I videoklipppet uppgav hon bl.a. att människor smittats och dött inne på svenska äldreboenden helt i onödan eftersom man inte kunde hålla isär smittade inne på demensavdelningarna. Hon uppgav även att hon hade lyft frågan med alla chefer, men att ingen ville ta ansvar, samt att VD-sekreteraren på hennes arbetsplats hade blockerat hennes telefonnummer. Hon uppgav dock inte vilket företag hon pratade om. Hon nämnde inte heller några personer vid namn.

Den 28 maj 2020 publicerades en artikel i tidningen Expressen med rubriken "Larmet från boendet: 'Som att se på när ett hus brinner'". I artikeln uttalade sig Stine Christophersen i eget namn. Även uppgifter från andra uppgiftslämnare redovisades. Stine Christophersen uttalade sig kritiskt om hur smittan hanterats på boendet, och citerades bl.a. på följande sätt.

"– Vi skulle ju aldrig låta dem brinna upp där inne? Men att se den här febern sprida sig över en avdelning och skörda det ena offret efter det andra. Det är precis samma sak, säger vårdbiträdet Stine Christophersen."

(...)

"Stine Christophersen säger att hon såg boende på avdelning efter avdelning insjukna, men där de åtgärder som hon ansåg borde ha vidtagits uteblev.

– När man upptäcker att en boende är smittad vet man ju att alla på den avdelningen ännu inte är smittade. Ändå låter man den smittade bo kvar och bara stänger dörren om hela avdelningen. Två veckor senare är alla smittade.

Under ett 'vanligt' nattpass säger Stine att hon ibland haft hand om elva personer – en hel avdelning – själv, men också behövt hjälpa till på andra avdelningar.

– Man kunde stå inne på ett rum och ta hand om en smittad person när man hörde larmet och insåg att en frisk person kanske var på väg in till en smittad. Då behövde man göra avvägningen: att sprita av sig slarvigt och hinna fram i tid eller att sprita av sig men inte hinna fram.

– Det kändes som att luften var helt fylld av covid, vilket gjorde det helt omöjligt att hålla isär alla. Demensvården är inte rustad för den här typen av sjukvård"

Den 8 juni 2020 skickade Helena Winter ett sms till Stine Christophersen och kallade henne till ett möte. Där angavs att Stine Christophersen kallades till mötet "Med anledning av de synpunkter du haft gällande SBB hantering av Covid 19...". Först angavs ett tidigare datum men mötet kom att hållas den 18 juni 2020 på huvudkontoret på Vendevägen i Danderyd. Planen var att även Petra Lindhe och Attendos HR-chef Carina Andersson skulle närvara vid mötet. Det har upplysts att Carina Andersson på ett sent stadium fick förhinder, varför HR-specialisten Sorena Jamshad fick delta i stället.

Vid mötet den 18 juni 2020 närvarade alltså Helena Winter, Petra Lindhe, Sorena Jamshad och Stine Christophersen. Mötet pågick i cirka en och en halv timme. Stine Christophersen spelade in samtalet på mötet med sin mobiltelefon. Tingsrätten har lyssnat på hela inspelningen.

Mot slutet av mötet lades den skriftliga erinran fram till Stine Christophersen. Den var skriven i förväg på en blankett med Attendos logotyp och hade följande innehåll.

SKRIFTLIG ERINRAN

Till Stine Christophersen

Personnummer: [utlämnat av tingsrätten]

I ett anställningsförhållande (anställningsavtal) har både arbetstagare och arbetsgivare rättigheter och skyldigheter gentemot varandra. För att anställningsavtalet ska fungera i praktiken förutsätts att båda parter fullgör sina respektive skyldigheter.

I arbetstagarens skyldigheter ingår bland annat att följa de lagar, policys, riktlinjer och rutiner som gäller på företaget vid vart tillfälle samt vara lojala och samarbeta.

Du har brutit mot Dina skyldigheter i det enskilda anställningsavtalet genom illojalitet mot företaget på grund av vissa falska yttranden som har skadat Attendo.

Arbetsgivaren uppfattar ditt agerande som misskötsamhet i förhållande till avtalet mellan dig och Attendo, och kommer inte att acceptera att du fortsätter agera som ovan beskrivet.

Arbetsgivaren vill med denna erinran tydliggöra Dina skyldigheter som anställd på Attendo och informera Dig om att företaget ser mycket allvarigt på det inträffade. Arbetsgivaren förväntar sig att ditt agerande enligt ovan inte kommer att upprepas och vill i detta sammanhang även erinra om att ett brott mot anställningsavtalet ytterst kan leda till uppsägning eller avskedande enligt Lagen om anställningsskydd.

En skriftlig erinran är en del i arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet, i vilket det ingår att informera medarbetare om beteenden eller ageranden som är felaktiga.

[...]

Denna blankett sparas i digital personakt och gallras 6 månader efter att anställningen upphört.

Erinran är undertecknad av Sorena Jamshad för Attendos räkning. I en handskriven anteckning står det "Medarbetaren väljer att inte signera erinran", följt av Helena Winters och Petra Lindhes underskrifter där de anges som vittnen.

Tingsrätten kan här konstatera att det inte finns något i den skriftliga erinran som anger att den upprättats för att Stine Christophersen ska ha lämnat uppgifter om Attendos verksamhet till Expressen. Vad som anges i erinran är alltså att hon ska ha brutit mot sina skyldigheter i det enskilda anställningsavtalet genom "illojalitet mot företaget på grund av vissa falska yttranden som har skadat Attendo".

Frågan om erinran lämnats för uppgifter till Expressen måste därför bedömas mot bakgrund av händelserna och diskussionen före – men framför allt under – själva mötet.

Stine Christophersen har själv berättat att hon misstänkte att mötet skulle kunna handla om att hon skulle bestraffas, eftersom hon hade varit obekväm för företaget. Hon har vidare uppgett att hon samtidigt inte ville missa en chans att framföra sina synpunkter på verksamheten.

Enligt Helena Winter var syftet med mötet inledningsvis att sitta ned tillsammans för att ta in Stine Christophersens synpunkter och diskutera vad som kunde göras på äldreboendet. Helena Winter har vidare uppgett att hon av Petra Lindhe fick reda på att det fanns ett Youtubeklipp och att hon själv tillsammans med HR-chefen Carina Andersson tittade på detta klipp före mötet. Enligt Helena Winter förklarade då Carina Andersson att vissa uttalanden av Stine Christophersen i klippet om att företagets koncernsekreterare blockerat hennes telefon var falska och utgjorde skäl för en erinran.

Petra Lindhe har berättat att syftet med mötet inledningsvis enbart var att samla in Stine Christophersens synpunkter under ordnade former för att man skulle kunna bli bättre inför en eventuell andra smittovåg. Enligt Petra Lindhe var det först på morgonen när mötet ägde rum som hon fick reda på att Stine Christophersen också skulle få en erinran och att den gällde Stine Christophersens uttalanden på Youtube om koncernsekreteraren.

Carina Andersson har berättat att hon fick samtal från koncernsekreteraren som var väldigt ledsen över Stine Christophersens påstående på Youtube om blockerad telefon. Enligt Carina Andersson var hon själv och Helena Winter överens om att en erinran var en lämplig åtgärd för det agerandet. Carina Andersson har också berättat hon på ett sent stadium fick förhinder att delta i mötet och att hon instruerade Sorena Jamshad att närvara i hennes ställe.

Sorena Jamshad har berättat att han fick information om att han skulle närvara vid mötet samma morgon som det ägde rum. Enligt honom fick han då information om att mötet skulle handla om dels att låta Stine Christophersen få framföra sin syn på vad som inte hade fungerat i verksamheten, dels att

Stine Christophersen skulle få en erinran för uppgifterna på Youtube om att koncernsekreteraren skulle ha blockerat hennes telefonnummer.

Det är oklart vem som upprättade den skriftliga erinran. Men det har i alla fall framkommit att både Sorena Jamshad och Helena Winter kände till innehållet före mötet och visste om att Stine Christophersen skulle få del av den då.

När det gäller själva mötet så framstår det som att Sorena Jamshad tidigt tar kommandot i samtalet efter lite inledande småprat. Han börjar då med att bl.a. påpeka att Stine varit ganska missnöjd med företagets åtaganden kring pandemin och att hon har gett uttryck för det i "media". Sorena Jamshad säger vidare bl.a. att man egentligen inte har något emot att hon yttrar sig – och att hon har rätt till det – men att uppgifterna inte stämmer och enligt deras mening är osanning. Av det fortsatta samtalet är det svårt att dra annan slutsats än att det handlar om flera yttranden som man från arbetsgivarrepresentanternas sida ansåg vara oriktiga.

Det är i och för sig så att den första fråga som kom upp på mötet var yttranden som Stine Christophersen skulle ha lämnat om koncernsekreteraren på Youtube. Ganska snart leder dock Sorena Jamshad in samtalet på frågor om Stine Christophersens påståenden om saknad skyddsutrustning på äldreboendet. Efter en kortare stund begär Stine Christophersen att få veta mer om vad hon sagt för oriktigheter i media och det uppkommer då en diskussion kring saken. Framför allt Sorena Jamshad och Helena Winter ger då flera referenser som på ett tydligt sätt pekar på att de relaterar till en tidningsartikel och inte till någon Youtubevideo. Helena Winter hänvisar till hur Stine Christophersen blivit "citerad" och vad som kommit fram i "tidningen". Sorena Jamshad använder uttryck som att Stine Christophersen vänt sig "till pressen" och att "vi läser ju det du har sagt". Detta bekräftas vidare av att Sorena Jamshad och Helena Winter lyfter fram vissa sakpåståenden som förekommer i Expressen-artikeln, exempelvis dödstal bland de intagna på Sabbatsbergsbyn. I samband med att sådana frågor kommer uppger Sorena Jamshad att det Stine Christophersen har sagt har varit väldigt illojalt mot företaget och skadat det stort.

När samtalet därefter hållit på en längre tid och varit ganska ostrukturerat påpekade Sorena Jamshad att Stine Christophersen skadat företaget genom vad hon sagt i "media". Han påpekade vidare att det varit "osanning i många fall", bl.a. när det gäller uppgiften om koncernsekreteraren. Han avslutade med att säga att Stine Christophersen kommer få en erinran "på grund av de grejerna" för att man tycker att hon har "skadat företaget".

Sorena Jamshad påpekade visserligen vid några tillfällen under mötet att Stine Christophersen var fri att vända sig till media. Han underströk dock i dessa sammanhang att det är bättre att vända sig till sin närmaste chef, och att när hon går ut med osanningar är det illojalt och kan föranleda erinran. Helena Winter förklarade att det kan vara bra att vända sig till företagets presschef för att få fram sitt budskap utan att skada företaget. Att uttrycka sig på det sätt som arbetsgivarföreträdarna här gjorde ger enligt tingsrätten knappast intryck av att medarbetaren i verklig mening är fri att utnyttja sin yttrande- och meddelarfrihet. Tingsrätten anser att det varit tydligt att Stine Christophersens rätt att vända sig till media inte respekterades.

Det är enligt tingsrättens mening mot denna bakgrund som den skriftliga erinran måste bedömas. Vid flera tillfällen under mötet påpekas alltså att Stine Christophersens uttalanden i media har varit osanna

och skadat Attendo samt att hennes agerande därmed varit illojalt. Det är också just illojalt agerande som pekas ut som misskötsamhet i den skriftliga erinran. Från Stine Christophersens utgångspunkt måste det ha framstått som omöjligt att uppfatta erinran på annat sätt än att den huvudsakligen avsåg de uppgifter hon lämnat till Expressen. Sorena Jamshad har visserligen påstått att han med ordet "media" enbart syftade på Youtube, men mot bakgrund av alla referenser till artikeln i Expressen som gjordes på mötet framstår det som en efterhandskonstruktion. Det är i och för sig möjligt att uppgifterna på Youtube kan ha spelat en viss roll när erinran utformades och överlämnades. Tingsrätten anser dock att det mot bakgrund av diskussionen på mötet knappast kan råda något rimligt tvivel om att uppgifterna till Expressen spelade en viktig och avgörande roll.

Det sagda leder till slutsatsen att den skriftliga erinran har getts med anledning av att Stine Christophersen i Expressen påtalat av henne upplevda brister i företagets verksamhet. Denna skriftliga erinran måste dessutom betraktas som en sådan negativ åtgärd som utgör ett ingripande enligt repressalieförbudet i 4 § första stycket 2 lagen om meddelarskydd.

Bedömning av var och en av de åtalades medverkan i ingripandet

Som tidigare konstaterats har Helena Winter, Petra Lindhe och Sorena Jamshad – såsom chefer respektive HR-specialist – agerat som verksamhetsutövare i den mening som avses i lagen om meddelarskydd.

Det kan också upprepas att det är oklart vem som upprättade den skriftliga erinran. Ingen av de inblandade personerna från företaget har tagit på sig detta. Den är dock upprättad på en blankett som måste ha använts på företagets HR-funktion och Sorena Jamshads namn är inskrivet på blanketten. Möjligen kan Helena Winter ha upprättat den på morgonen före mötet, vilket hon inte själv verkar utesluta. Både Sorena Jamshad och Helena Winter kände i alla fall till den skriftliga erinran före mötet och visste om att Stine Christophersen skulle få den då.

Sorena Jamshad var inte bara den som undertecknade erinran för arbetsgivarens räkning. Han var också den av deltagarna som var mest drivande vid mötet i frågorna om mediauttalanden och erinran. Helena Winter bidrog också aktivt i samtalet i de delar det rörde det faktum att Stine Christophersen vänt sig till media. Helena Winter har som regionchef och högsta närvarande chef vid mötet dessutom haft ett särskilt ansvar i förhållande Stine Christophersen när de här frågorna behandlades. Det är visserligen inte klarlagt vem som formellt sett beslutade om att erinran skulle ges. Men de höras uppgifter ger stöd för att det måste ha varit Helena Winter som var ansvarig för beslutet.

Tingsrätten anser därför att Sorena Jamshad och Helena Winter – med hänsyn till sitt agerande vid mötet – tillsammans och i samförstånd har ingripit mot Stine Christophersen genom den skriftliga erinran som lämnades. För dem båda måste det också ha varit uppenbart att ingripandet till stor och avgörande del skedde på grund av att Stine Christophersen i Expressen påtalat upplevda brister i verksamheten på äldreboendet. Sorena Jamshad och Helena Winter har därför uppsåtligt ingripit mot Stine Christophersen i den mening som avses i 4 § första stycket 2 lagen om meddelarskydd.

Tingsrätten bedömer dock att förhållandena är annorlunda när det gäller Petra Lindhe.

Petra Lindhe har berättat att hon trodde att mötet den 18 juni 2020 enbart skulle handla om Stine Christophersens synpunkter på verksamheten. Petra Lindhe har vidare uppgett att hon inte i förväg

kände till att det skulle utdelas en erinran vid mötet. Enligt egen uppgift fick Petra Lindhe reda på detta först på morgonen när hon kom till kontoret i Danderyd där mötet ägde rum. Det finns inget i utredningen som direkt motsäger Petra Lindhes uppgifter i denna del. Av ljudinspelningen från mötet framgår dessutom att hon förhöll sig i huvudsak passiv när själva erinran och det faktum att Stine Christophersen vänt sig till media diskuterades. Däremot var Petra Lindhe mer aktiv när Stine Christophersens påståenden om de faktiska förhållandena på Sabbatsbergsbyn diskuterades, t.ex. var skyddsutrustning hade varit placerad, vilka rutinåtgärder som skulle vidtas och hur bemanningen sett ut. En stor del av mötet bestod också av att man från arbetsgivarens sida diskuterade arbetsförhållandena och vårdsituationen på Sabbatsbergsbyn med Stine Christophersen och lyssnade på hennes synpunkter. Det är naturligt att Petra Lindhe som närmaste chef och verksamhetsansvarig tog den diskussionen.

Såvitt utredningen visar hade alltså Petra Lindhe ingen kännedom i förväg om att Stine Christophersen skulle få en skriftlig erinran. Annat är inte visat än att Petra Lindhe trodde att det var Stine Christophersens påståenden i sak som skulle diskuteras. Av inspelningen från förhöret framgår vidare att Petra Lindhe främst var aktiv när dessa sakpåståenden togs upp. Hon kan inte sägas ha deltagit mer aktivt i diskussionen om själva erinran. Petra Lindhe har visserligen skriftligen intygat att Stine Christophersen vägrade ta emot erinran. Detta skedde dock när erinran redan hade överlämnats och kan inte tillmätas någon större betydelse när Petra Lindhes medverkan ska bedömas.

Tingsrätten anser därför inte att Petra Lindhe medverkade i någon större utsträckning när erinran och Expressenuttalandena behandlades. Hon har i vart fall inte medverkat på ett sådant sätt att hon kan anses ha ingripit mot Stine Christophersen tillsammans och i samförstånd med Helena Winter och Sorena Jamshad. Under alla förhållanden är det inte visat att Petra Lindhe haft något uppsåt att ingripa mot Stine Christophersen för vad hon påtalat till Expressen. Petra Lindhe ska således inte dömas enligt åtalet.

Frågan om erinran utgör en disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd

För att döma Helena Winter och Sorena Jamshad för aktuellt brott räcker det inte med att de har ingripit mot Stine Christophersen genom den skriftliga erinran. Det krävs också att erinran utgjort *en disciplinpåföljd eller en liknande åtgärd* (6 § lagen om meddelarskydd).

De överträdelse av repressalieförbudet som straffsanktioneras i detta fall är åtgärder som utgör avskedande, uppsägning, meddelande av disciplinpåföljd eller en annan liknande åtgärd. Med liknande åtgärd avses ett ingripande som har en effekt som kan jämföras med de uppräknade åtgärderna. Det kan t.ex. röra sig om ett framtagna av en persons arbetsuppgifter eller vissa allvarigare fall av utebliven löneökning. Andra i och för sig förbjudna ingripanden omfattas dock inte av straffbestämmelsen (se prop. 2016/17:31 s. 60).

Inom arbetsrätten görs generellt en principiell åtskillnad mellan varning som disciplinär åtgärd enligt 62 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (medbestämmandelagen) och varning i betydelsen tillsägelse som ingår som ett led i arbetsgivarens handläggning av förseelser på arbetsplatsen (s.k. LAS-varning).

För att det ska kunna vara fråga om en disciplinpåföljd eller liknande åtgärd (disciplinåtgärd) bör krävas att det rör sig om en åtgärd från arbetsgivarens sida som på ett eller annat sätt är ett men för

arbetstagaren eller som annars har karaktären av särskild disciplinåtgärd i vedertagen mening (se rättsfallet AD 1980 nr 156 och prop. 1975/75:105 bil 1 s. 425).

Frågan om en skriftlig varning eller erinran ska anses som en disciplinåtgärd i arbetsrättslig mening har vid ett flertal tillfällen varit föremål för prövning i Arbetsdomstolen (se t.ex. AD 1980 nr 156, AD 1985 nr 88, AD 1986 nr 66 och AD 2018 nr 34). I dessa avgöranden har frågorna ofta handlat om huruvida en skriftlig varning eller erinran har utdelats i strid med medbestämmandelagen och gällande kollektivavtal, samt om arbetsgivaren åsidosatt sin skyldighet att i förväg förhandla med kollektivavtalsbunden arbetstagarorganisation. Arbetsdomstolen har dock i många fall bedömt om en enskild varning eller erinran ska ses som en disciplinåtgärd eller inte. Rättsfallen kan ge viss ledning i frågan hur den här aktuella erinran ska bedömas.

Arbetsdomstolen har uttalat att det inte går att dra en skarp gräns mellan tillåtna och otillåtna varningar (dvs. LAS-varning eller disciplinåtgärd). Enligt Arbetsdomstolen får gränsen dras efter en nyanserad prövning av omständigheterna i varje särskilt fall. Avgörande bör enligt Arbetsdomstolen främst vara innehållet och utformningen av varningen och dess huvudsakliga syfte. Att en varning ges skriftlig form behöver inte vara utslagsgivande även om det får antas att en skriftlig varning normalt uppfattas som en mer negativ åtgärd än en muntlig (se rättsfallet AD 1980 nr 156).

Andra omständigheter som Arbetsdomstolen har tagit fasta på vid bedömningen är om företaget har satt i system att dela ut skriftliga varningar, vad som framgår av gällande kollektivavtal och händelseförloppet inför att varningen utdelats. Även s.k. LAS-varningar kan i särskilda fall framstå som mot arbetstagaren riktade beslut av en karaktär och betydelse som i vart fall kan jämföras med den som tillkommer disciplinåtgärden (se AD 1985 nr 88).

När det gäller bedömningen av den i målet aktuella erinran anser tingsrätten att det faktum att dokumentet benämns just erinran – inte varning – och samtidigt hänvisar till lagen om anställningsskydd saknar egentlig betydelse. Dokumentets innehåll, syfte och omständigheterna kring dess överlämnande är betydligt viktigare.

I detta fall är erinran skriftlig och därmed typiskt sett mer negativ än en muntlig erinran. Enligt tingsrättens mening är erinran dessutom förhållandevis skarpt formulerad. Där finns tydliga skrivningar som Stine Christophersen på goda grunder kunde uppfatta som att hon skulle förlora sin anställning och försörjning om hon på samma sätt utnyttjade sin yttrandefrihet igen. Den utdelades vidare efter att Stine Christophersen kallats till huvudkontoret för ett möte med inte bara sin närmaste chef, utan även regionchefen och en HR-specialist. Mötet riktades tidigt in på Stine Christophersens påstått osanna och illojala uttalanden i media, och kom först under andra halvan att handla om hennes synpunkter på verksamheten. Det gav intrycket av att uttalandena och erinran var mötets huvudsakliga syfte. Alla dessa förhållanden förstärker intrycket av allvaret i situationen och i den skriftliga erinran.

Av utredningen framgår dock att erinran inte ledde till några andra arbetsrättsliga följder för Stine Christophersen. Hon har exempelvis inte fått löneavdrag, omplacerats eller blivit uppsagd. Hon har alltså inte utöver mottagandet av erinran drabbats av några men i anställningen i just den bemärkelsen. Det har till och med uppgetts att erinran senare har återkallats av arbetsgivaren.

I sammanhanget måste samtidigt beaktas att erinran inte utdelades för en typisk arbetsplatsförseelse, som olovlig frånvaro eller arbetsvägran. Erinran tog i stället sikte på att Stine Christophersen hade lämnat uppgifter till media om upplevda missförhållanden inom äldreboenden under coronapandemin. För sådana uppgifter har Stine Christophersen åtnjutit ett meddelarskydd enligt lag som är en utlöpare av den grundlagsskyddade offentlighets- och yttrandefriheten. Genom den skriftliga erinran har Sorena Jamshad och Helena Winter hindrat – eller i vart fall försökt hindra – Stine Christophersen att utnyttja den yttrandefrihet som hon som anställd har enligt lagen om meddelarskydd. Åtgärden måste därför enligt tingsrätten anses innebära ett men för Stine Christophersen i hennes anställning. Den har nämligen syftat till att hon inte skulle kunna göra bruk av de lagliga rättigheter som hon hade som anställd på Sabbatsbergsbyn.

Mot denna bakgrund anser tingsrätten att den skriftliga erinran ska bedömas som en disciplinpåföljd eller liknande åtgärd enligt 6 § lagen om meddelarskydd. De faktiska delar av händelseförloppet som tingsrätten redovisat här och grundat denna bedömning på har varit uppenbara för Helena Winter och Sorena Jamshad och omfattas således av deras uppsåt.

Sammanfattning och slutsats

Helena Winter och Sorena Jamshad har alltså tillsammans och i samförstånd uppsåtligt ingripit mot Stine Christophersen – i strid med repressalieförbudet i lagen om meddelarskydd – genom att utdela en skriftlig erinran mot henne för att hon till Expressen påtalat upplevda missförhållanden vid äldreboendet Sabbatsbergsbyn. Enligt tingsrättens bedömning utgör erinran en disciplinåtgärd och omfattas därför av straffbestämmelsen i den aktuella lagen. Helena Winter och Sorena Jamshad ska därför dömas för brott mot lagen om meddelarskydd.

Petra Lindhe ska däremot frikännas från åtalet. Enligt tingsrättens bedömning kan hon nämligen inte anses ha uppsåtligt ingripit mot Stine Christophersen för att denne påtalat något till Expressen, varken ensam eller tillsammans och i samförstånd med de andra.

3.5.2 Påföljd

Åklagaren har yrkat att Helena Winter och Sorena Jamshad ska dömas till dagsböter.

Tingsrätten delar åklagarens uppfattning att straffvärdet för gärningen ligger på bötesnivå. Enligt tingsrättens mening motsvarar straffvärdet ett kännbart bötesstraff om 80 dagsböter. Tingsrätten ser ingen anledning göra någon skillnad mellan Helena Winter och Sorena Jamshad i straffvärdebedömningen. De medverkade visserligen på delvis olika sätt och i olika roller. Det finns dock inte skäl att värdera deras sammantagna medverkan olika.

Storleken på varje dagsbot bestäms utifrån Helena Winters och Sorena Jamshads ekonomiska förhållanden.

3.5.3 Skadestånd

De skadeståndsrättsliga frågorna i målet

Stine Christophersen har alltså begärt skadestånd med 20 000 kr för kränkning genom brott enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen. Eftersom Petra Lindhe frikänns saknas förutsättningar att bifalla

skadeståndsyrkandet mot henne. Frågan blir då om yrkandet om skadestånd ska bifallas mot Helena Winter och Sorena Jamshad.

Helena Winter och Sorena Jamshad har bestritt skadeståndsyrkandet och framfört flera invändningar mot kravet, även om de blir dömda för brott. För det första menar de att det åtalade brottet inte kan medföra skadeståndsskyldighet i sig och att den möjligheten avvisats av lagstiftaren i samband med brottets tillkomst. De har vidare invänt att det aktuella brottet inte är av den typ som kan berättiga till kränkningssersättning enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen. De har även invänt att det är fråga om brott i tjänsten, att de enligt 4 kap. 1 § skadeståndslagen därmed endast är skadeståndsskyldiga om det finns synnerliga skäl samt att sådana skäl saknas.

Frågan om brottet i sig kan medföra skadeståndsskyldighet

I samband med att den aktuella straffbestämmelsen infördes övervägdes möjligheten att införa ytterligare sanktioner eller tillsynsfunktioner. Regeringen avvisade dock sådana åtgärder. Vad som närmare avvisades var dels att ge någon myndighet en särskild tillsynsfunktion, dels att komplettera straffbestämmelsen med en särskild arbetsrättslig skadeståndsbestämmelse som skulle kunna tillämpas på de mindre ingripande – icke straffbara – repressalierna (se prop. 2016/17:31 s. 47 f.).

Dessa överväganden från regeringen i en proposition innebär dock inte att skadeståndslagens allmänna regler om skadestånd ska sättas ur spel när straffbestämmelsen i 6 § lagen om meddelarskydd ska tillämpas. Det skadestånd som begärs i målet har i sig ingen arbetsrättslig grund. Grunden är i stället att målsäganden ska ha blivit allvarligt kränkt genom brott av enskilda personer på det sätt som anges i den allmänna bestämmelsen i 2 kap 3 § skadeståndslagen. Denna regel i skadeståndslagen kan grunda skadeståndsskyldighet vid brott även om själva straffbestämmelsen – som i detta fall – finns utanför brottsbalken (se prop. 2000/01:68 s. 64). Det krävs således ingen aktiv åtgärd från lagstiftarens sida för att en ny straffbestämmelse ska kunna omfattas av skadeståndsregeln i 2 kap. 3 § skadeståndslagen. Ett uttalande i en proposition kan därmed inte heller undanta en straffbestämmelse från sådan tillämpning.

Frågan om brottet berättigar till kränkningssersättning

Frågan är sedan om just det brott som Stine Christophersen utsatts för kan berättiga till kränkningssersättning enligt regeln i 2 kap. 3 § skadeståndslagen. I den bestämmelsen föreskrivs att den som allvarligt kränker någon annan genom brott som innefattar ett angrepp mot dennes person, frihet, frid eller ära ska ersätta den skada som kränkningen innebär. Utmärkande för de brott som grundar rätt till sådan ersättning är att de innefattar ett angrepp på den skadelidandes personliga integritet, närmast dennes privatliv och människovärde.

Som redan påpekats kan även brott utanför brottsbalken grunda rätt till kränkningssersättning. Det saknar faktisk betydelse till vilken brottstyp en gärning rent straffrättsligt hänförs sig. Det avgörande är om den brottsliga handlingen angriper ett i bestämmelsen skyddat intresse. Bedömningen ska vidare göras utifrån objektiva utgångspunkter. I stället för att se till den enskildes upplevelse ska man först och främst se till vilken kränkning som typiskt sett kan anses ha uppkommit (se bl.a. prop. 2000/01:68 s. 48 f. och 64).

Vid bedömningen av om kränkningen är att anse som allvarlig bör enligt förarbetena beaktas samtliga omständigheter kring handlingen. Ledning kan dock hämtas av 5 kap. 6 § skadeståndslagen rörande de faktorer som inverkar på skadeståndets bestämmande (se a. prop. s. 65).

Som påpekats skyddas meddelarfriheten av två av Sveriges grundlagar, nämligen tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. I båda dessa lagar är också överträdelse av efterforsknings- och repressalieförbuden straffbelagda. Den i målet aktuella straffbestämmelsen är en utlöpare av dessa regler och innebär att samma skydd som ges offentliganställda ska ges anställda inom vissa privata verksamheter. Den meddelarfrihet som Stine Christophersen åtnjuter för förhållanden på sin arbetsplats utgör därför en del av offentlighets- och yttrandefriheten.

Genom att Helena Winter och Sorena Jamshad brutit mot repressalieförbudet har de således också kränkt Stine Christophersens yttrandefrihet. Detta har dessutom skett genom att flera företrädare för företaget samlats för att ge henne en skriftlig erinran som förenats med muntlig kritik och klander. Stine Christophersen var i den aktuella situationen också ensam och utsatt i förhållande till företagets representanter. Stine Christophersen fick heller ingen information i förväg om att mötet skulle handla om en erinran för hennes yttranden till media. Hon var därför också helt oförberedd.

I den skriftliga erinran som Stine Christophersen mottog fanns vidare skrivningar som på goda grunder kunde uppfattas som att hon skulle förlora sin anställning och försörjning om hon på samma sätt utnyttjade sin yttrandefrihet igen.

Enligt tingsrättens mening har därför det brottsliga ingripandet mot Stine Christophersen också innefattat en allvarlig kränkning av hennes frid. Hon är därmed i sig berättigad till kränkningssättning för brottet.

Frågan om personlig skadeståndsskyldighet

De brott som Helena Winter och Sorena Jamshad döms för begicks när de utövade sina tjänster i ett vård- och omsorgsföretag. Skadeståndslagens regler om arbetsgivares respektive arbetstagares ansvar blir därmed aktuella.

I 3 kap. 1 § skadeståndslagen regleras arbetsgivarens skadeståndsansvar när en arbetstagare orsakar en skada (det s.k. principalansvaret). Av bestämmelsen framgår bl.a. att den som har en arbetstagare i sin tjänst ska ersätta en skada som uppstår genom att arbetstagaren kränker någon annan på sätt som anges i 2 kap. 3 § skadeståndslagen genom fel eller försummelse i tjänsten.

Arbetsgivarens principalansvar hindrar i och för sig inte att arbetstagaren kan bli skadeståndsskyldig tillsammans med arbetsgivaren. Men en arbetstagare har allmänt sett ett mycket begränsat ansvar för skador som denne orsakar genom fel och försummelse i tjänsten. Enligt 4 kap 1 § skadeståndslagen är arbetstagaren ansvarig endast i den mån synnerliga skäl föreligger med hänsyn till handlingens beskaffenhet, arbetstagarens ställning, den skadelidandes intresse och övriga omständigheter. Helena Winter och Sorena Jamshad får i egenskap av arbetstagare anses ha vållat Stine Christophersen skada genom fel och försummelse i tjänsten.

Frågan blir alltså om det finns synnerliga skäl att göra Helena Winter och Sorena Jamshad personligen betalningsansvariga.

Det finns omständigheter som talar för att de borde bli personligen skadeståndsskyldiga. Brottsligheten är uppsåtlig och rör en kränkning av yttrandefriheten. Stine Christophersen har också ett starkt intresse av att ersättas för den kränkning som hon utsatts för. När det gäller kränkningssättning torde dessutom utrymmet rent allmänt sett vara litet för att låta gärningspersonen undgå ansvar (se Friberg, Kränkningssättning, 2010 s. 414, not 1337). Det förhållandet att en handling är uppsåtlig eller brottslig utesluter dock inte att arbetstagaren blir ansvarsfri (se Skadeståndslagen, En kommentar, Bengtsson och Strömbäck, sjunde upplagan, s. 185 f.). Att det är fråga om kränkningssättning utesluter inte heller att arbetstagaren blir ansvarsfri (se t.ex. rättsfallet NJA 1990 s. 231).

I detta fall finns också ett antal omständigheter som talar mot att de åtalade arbetstagarna ska bli personligen betalningsansvariga. Brotten har begåtts i den direkta utövningen av deras kärnuppgifter som anställda i företaget. Det framstår vidare som att de själva uppfattade saken som att de enbart handlade med företagets intressen för ögonen och inte av några som helst personliga skäl. Deras brott är också begånget inom arbetsgivarens normala kontrollsfär. Handlingens beskaffenhet är därför sådan att den är svår att separera från vårdföretagets eget agerande som företag och arbetsgivare.

Mot denna bakgrund anser tingsrätten att det saknas synnerliga skäl för att Helena Winter och Sorena Jamshad ska bli personligen ansvariga för den skada som de har vållat Stine Christophersen. Skadeståndsyrkandena ska därför avslås.

3.5.4 Övriga frågor

Den ersättning som de offentliga försvararna och målsägandebiträdet har begärt är skälig och ska därför godtas.

Eftersom Helena Winter döms för brott ska hon – med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden – återbetala kostnaden för sin offentliga försvarare till staten. Sara Kullgrens försvararuppdrag har avsett även Petra Lindhe. Helena Winter ska därför bli återbetalningsskyldig för hälften av försvararkostnaderna. Eftersom Petra Lindhe frikänns ska staten stå för den resterande hälften av kostnaderna.

Eftersom Sorena Jamshad döms för brott ska han som utgångspunkt också återbetala kostnaden för sin offentliga försvarare till staten. Med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden och värdet av utdömda dagsböter sätter dock tingsrätten ned återbetalningsskyldigheten till ett skäligt belopp.

Med hänsyn till det sammantagna värdet av utdömda dagsböter och återbetalning av försvararkostnaderna får staten stå för kostnaden för målsägandebiträdet.

Eftersom fängelse ingår i straffskalan för brottet ska Helena Winter och Sorena Jamshad slutligen betala avgift till Brottsofferfonden.

4. Rätten

Lagmannen Anders Dereborg samt nämndemännen Peter Berggren, Marie Sjölund och Halldor Stolt
Rätten är enig.

Digitalt signerad av lagmannen Anders Dereborg

5. Överklagandeinformation

Hur man överklagar

Överklagandet ska ha kommit in till Attunda tingsrätt senast den 8 november 2022.
Överklagandet ska vara skriftligt. Attunda tingsrätt skickar det vidare till Svea hovrätt.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid så har den andra parten också rätt att överklaga, även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Attunda tingsrätts namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet. Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför. Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen till en huvudförhandling.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer. Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer. Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Attunda tingsrätt. Tänk på att skicka det i god tid med hänsyn till postgången.

Vad händer sedan?

Attunda tingsrätt kontrollerar att överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent avisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet har kommit in i tid skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Svea hovrätt.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även Svea hovrätt skicka brev på det sättet.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till Svea hovrätt tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning. Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att ta med allt du vill föra fram i överklagandet.

När krävs det prövningstillstånd?*Brottmålsdelen*

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen och det är kopplat till en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i 4 olika fall.

1. Hovrätten bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten har dömt rätt.
2. Hovrätten anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
3. Hovrätten behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
4. Hovrätten bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Det krävs också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

Vill du veta mer?

Mer information finns på www.domstol.se. Ta kontakt med Attunda tingsrätt eller Svea hovrätt om du har frågor.